

Byen slik den var

OSLO

Å stæla fra byonga

Da Oslos skolehager sto i fare for å bli nedlagt på 1980-tallet, tok motstanderne lyriske våpen i bruk. Og vant.

BEATE MURI

Historieformidler

Etter at kommunen påtok seg utgiftene til skolehagene i 1911, vokste antallet hager sterkt. På det meste hadde nær 90 hovedstads-skoler tilgang til en skolehage, og cirka 4000 elever deltok per år. Fire gartnere og én rektor jobba full tid og cirka 150 lærere deltid.

Men flere av hagene hadde midlertidige leiekontrakter og var stadig på flyttfot. For å «trygge skolehagens fremtidige eksistens og ekspansjonsmuligheter» beslutta kommunen å anlegge store felles skolehageanlegg ved Ullevål sykehus, Lille Tøyen og på Nordre Åsen ved Sinsenkrysset. På Nordre Åsen sto elever og lærere klare til å sette i gang med våronna da tyskerne kom i april 1940. Kommunen ombestemte seg da og la jordene ut til allmenn matauk i regi av Park- og idrettsvesenet i stedet. Men tiltaket ble visstnok ingen suksess, så skolehagebarna fikk jorda tilbake samme høst.

Da krigen var over og bolignøden åpenbar, fant kommunen at Nordre Åsen var et ideelt område for boligbygging samt park- og idrettsanlegg. Trass i sterke protester fra Skolehagekomiteen og Oslo skolestyre ble skolehagen flytta til fordel for boligblokker, Skeidbanen, ungdomsherberget Haraldsheim og parkanlegget Muselunden.

Flere andre skolehager måtte også vike for boligbygging. Drifta ble likevel opprettholdt på et ganske høyt nivå til godt utpå 1980-tallet, da dalende popularitet og stigende boligpriser gjorde tomtene ekstra attraktive for salg. I 1988 ble skolehagetomtene vedtatt solgt og de ansatte sagt opp. Rektor og gartnerne ble enten pensjonert eller fikk tilbud om jobb i Parkvesenet.

Vedtaket om salg av skolehagene høsta sterke protester. Blant dem som engasjerte seg, var dikteren Jan Erik Vold, i form av et dikt med tittelen «Vet Oslo byråd hva en spade er?» Å legge ned skolehagene var etter Volds oppfatning ikke å spare, men å «stæla fra byonga en mulighet til å finne ut hva en spade er». Sjøl hadde Vold

lært hva en spade er ved å sette «slagstøvvern på spabladet og trække til» i nettopp skolehagen.

Et kraftig fall i eiendomsmarkedet fikk kommunen til å omgjøre vedtaket og la skolehagene bestå. I 1993 blåste et nytt byråd nytt liv i skolehagene igjen. Enkelte ildsjeler hadde klart å holde liv i flere av hagene, blant annet ved å åpne for utleie av parseller til familier og organisasjoner. Seinere har det også blitt anlagt egne felt der oslo-folk med ulik kulturbakgrunn kan samarbeide og utveksle kunnskap og erfaringer.

På 2000-tallet ble hemmeligholdte, kommunale planer om å bygge 450 boliger på Geitmyra, avslørt. Som motreaksjon ble aksjonen «La skolehagen leve – Vern Geitmyra» danna med formål å slåss for varig vern av Geitmyra og etablere hagen som en kommunal læringsarena og kompetansesenter for ekologi og skolehagevirksomhet.

Kommunen skrinla også disse byggeplanene. Men så var det «Barnehageløftet» som trua skolehagens eksistens. Flere skolehager ble helt eller delvis omgjort til barnehager, blant annet Lilleaker og Marienlyst skolehager.

Skolehageledelsen og aksjonistene ser nå nye skyer i horisonten. De frykter at skolehagen gradvis skal bli privatisert og kommersialisert. Årsaken er at Geitmyra Matkultursenter, som allerede disponerer Geitmyra gård på Nordre gravlund, har fått tillatelse til å etablere et undervisningsbygg/ besöksdrivhus i et hjørne av tomta, etter det aksjonistene kaller enda en uryddig prosess fra kommunens side.

Uansett utfall i denne saken er det håp om at også framtidige byunger skal få lære hva en spade er. beate@muriscriptura.no (Se også artikler 15. og 22.6 og 3.8)

Kilder: G. Wiesener: Norges barneforsorg (1924), Skolehaver i Norge: beretning om norsk skolehageforbunds virksomhet i 1912-1916, Solheim: Skolehagens fremgang i Norge: et 25-års minne 1905-1930, Lovold/Hov: Ut i det grønne: Oslo kommunale skolehager 75 år: 1909-1984, Jarlsberg og Larviks Amtstidende 1909-07-1, getmyraskolehage.no, vern-geitmyra.no, Jan Erik Vold: Elg

Blåbær nok i marka

17.8.1970: – Jo, folk plukker både blåbær og villbringeber i spannviss nå, forteller Inger Johanne Resberg ved Kikutstua. Ale de som bor på Kikut får dagens «fangst»

frosset ned, og så pakkes bæra godt ved hjemreisen. Multer har det også vært noe av i år. Blåbær er det en god del av stadig. Men på Youngstorget er det dårlig med skogsbær.

Norge-Amerika på millimeteren

17.8.1995: Kong Harald boltet bokstavelig talt fast fundamentalpunktet for Svalbard da han i går åpnet det nye geodetiske forskningsobservatoriet i

Ny-Ålesund. Med den nye teknologien kan avstanden for eksempel Norge til Amerika måles med fire-fem millimeters nøyaktighet.

Spadebruk i skolehagen på Geitmyra på begynnelsen av 1930-tallet.

Foto: Arbeidermagasinet/Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Støvvel på spabla' i skolehagen på Geitmyra cirka 1910-1920. Foto: Ukjent person/Oslo museum

Jenter som visste hva en spade var på begynnelsen av 1950-tallet. Foto: Ukjent person/Arbeidermagasinet/Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Innhøsting i Geitmyra skolehage på begynnelsen av 1950-tallet. Foto: Ukjent person/Arbeidermagasinet/Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Nordre Åsens jorder ble før krigen lagt ut til skolehage. Men da krigen var et faktum, ble området bestemt brukt til matauk. Her er det kålrot som høstes i 1940. Foto: Ukjent person/Oslo byarkiv

Finansminister Jan Tore Sanner bør stramme inn igjen på bankenes romslige rammer for å gi boliglån, mener kommentator Kjell Werner. Foto: Heiko Junge/NTB scanpix

Stram inn overfor bankene

Ekspertene spådde dramatisk fall i boligprisene da korona-smitten slo ut i en pandemi, men det skjedde ikke.

KJELL WERNER

Kommentator

KOMMENTAR

Twitter: @kjwerner

Boligprisene steg med 0,4 prosent i juli og prisnivået er nå fem prosent høyere enn for ett år siden. Korona-krisen førte til stor usikkerhet for den økonomiske utviklingen. Arbeidsledigheten skjøt i været. Mange mistet jobben og enda flere ble permittert. Dette betyr naturlig nok lavere inntekter og stor usikkerhet for framtidig økonomi. I neste omgang blir kjøp av hus og leilighet dessverre en fjern tanke for mange.

På denne bakgrunn besluttet finansminister Jan Tore Sanner (H) klokkelig at bankene skulle få romsligere rammer for å gi boliglån. Bankene fikk et midlertidig unntak fra forskriften, som for øvrig også har vært midlertidig i flere år. Bankenes adgang til å avvike fra regelverket ble utvidet fra 10 til 20 prosent av lånemengden. Det hører med til historien at forskriften ble strammet inn i 2015. Hovedkravet i forskriften er at du kan låne fem ganger inntekten dersom økonomien din ellers tillater det. Forutsetningen er at du kan stille 15 prosent egenkapital.

For mange unge er det tøft å komme seg inn på boligmarkedet. Å stille nok egenkapital er det store problemet, spesielt der boligprisene er svært høye. Men det å senke

kravet til egenkapital kan fort bli å gjøre boligkjøperne en bjørnetjeneste. Boliglånet skal betjenes og betales ned. Både den enkelte låntaker og banken er tjent med at gjeldsbelastningen ikke blir for stor. Alternativet er dårlig, for begge parter.

Samtidig er det i landets og alles interesse å unngå at vi får en boligbølge som sprekker. Gjeldsgraden til den jevne norske kvinne og mann har økt jevnt og trutt de siste årene. Dette er en farlig utvikling, som nå blir tilskyndet ved at Norges Bank har satt ned styringsrenta til null prosent. Det internasjonale pengefondet (IMF) uttrykte nylig en bekymring over den høye gjelda i norske husholdninger. Boligprisene her til lands har steget med 70 prosent på ti år. IMF anbefaler derfor at kravene i boliglånforskriften gjøres permanent.

Bransjeorganisasjonen Eiendom Norge ønsker å gå motsatt vei, altså fjerne denne forskriften for å gi bankene større fleksibilitet. Det vil være å gå baklengs inn i framtida. Regjeringen bør følge rådet fra IMF, og samtidig har vært midlertidig i flere år. Bankenes adgang til å avvike fra regelverket ble utvidet fra 10 til 20 prosent av lånemengden. Det hører med til historien at forskriften ble strammet inn i 2015. Hovedkravet i forskriften er at du kan låne fem ganger inntekten dersom økonomien din ellers tillater det. Forutsetningen er at du kan stille 15 prosent egenkapital.

Korona-krisen er ikke over, men det synes allerede klart at det ikke er behov for ekstraordinær stimulans i boligmarkedet. Derfor bør regjeringen stramme inn igjen på forskriften som regulerer lånebetingelsene for boligkjøp. Erfaringene fra bankkrisen tidlig på 1990-tallet bør være en lærepenge.

reduere bankenes handlingsrom tilbake til utgangspunktet. Ti prosent fleksibilitet er mer enn nok.

kjell.werner@anb.no